

I UVOD

Osnovni elementi poslovnog rezultata su rashodi kao negativan tok vrijednosti i prihodi kao pozitivan tok vrijednosti preduzeća. Po svojoj ekonomsko-poslovnoj prirodi prihodi i rashodi su veoma složene kategorije i veličine. Na strani prihoda djeluju obim proizvodnje i/ili prodaje učinaka, struktura proizvodnog programa i prodajnog asortimana kao i postignute prodajne cijene na tržištu. S druge strane, troškovi su uslovljeni prirodom djelatnosti preduzeća, stepenom korišćenja kapaciteta, ostvarenim obimom proizvodnje, ekonomičnošću trošenja činilaca proizvodnje, nabavnim cijenama ulaznih činilaca i drugim faktorima. Utvrđivanje troškova i prihoda je veoma složen i odgovoran računovodstveni posao u stabilnim, a naročito u inflatornim uslovima djelovanja preduzeća.

Upravljanje troškovima, приходima i finansijskim rezultatom od poslovanja u toku obračunskog perioda ili uopšte životnog vijeka preduzeća zatijeva pažljivo planiranje i kontrolu poslovnih aktivnosti kao i pažljivo mjerenje troškova i prihoda od istih. Veoma važan instrument za sagledavanje ovih odnosa je upravo instrument čiji je naziv ujedno i naziv ovoga rada, odnosno **tačka pokrića**.

Riječ je o instrumentu kojeg odlikuje jednostavnost u upotrebi pri planiranju i kontroli odnosa „troškovi-prihodi-rezultat“, koji nailazi na sve veću primjenu u praksi preduzeća.

Dakle, ovaj rad ispituje jedan od osnovnih alata planiranja koji je dostupan menadžerima: Analizu trošak – ukupan prihod – profit. **Analizom trošak – ukupan prihod – profit (CVP, odnosno cost – volume – profit analysis)** ispitaćemo ponašanje prihoda, troškova i dobiti od poslovanja. CVP analizu koristimo kao sredstvo koje će nam dati odgovore na pitanja poput: Na kojem nivou obima aktivnosti (proizvodnje i prodaje) će preduzeće ostvariti tačku pokrića? Koliki će biti ostavreni prihodi i neto dobit od poslovanja ako povećamo ili smanjimo obim aktivnosti? Ako uvećamo ili umanjimo prodajne cijene? Ako umanjimo ili povećamo fiksne troškove ili varijabilne troškove po jedinici? Ispitivanjem različitih mogućnosti CVP analiza ilustruje različite odluke i stoga služi kao neprocjenjiva pomoć u procesu planiranja.

Sagledavanjem ukupnih troškova od proizvodnje i prihoda ostvarenih od prodaje učinaka, utvrdićemo periodični rezultat od poslovanja (dobit ili gubitak) u različitim nivoima proizvodnje i prodaje učinaka, ali uključujući i aktivnosti preduzeća koje dostižu tačku pokrića. S toga, poći ćemo od tri veoma složene kategorije i veličine neophodne za razumijevanje CVP analize, odnosno:

- troškova, klasifikacije troškova i dodjeljivanje troškova učincima;
- prihoda, klasifikacije prihoda, utvrđivanje prihoda; i
- dobiti/profita kao periodičnog rezultata od poslovanja dobijenog sučeljavanjem prihoda i rashoda, da bi, potom, mogli definisati određene pretpostavke za CVP analizu i odrediti tačku pokrića.

U okviru problematike analize tačke pokrića tri područja zaslužuju posebnu pažnju. Naime, riječ je o utvrđivanju i grafičkom prikazivanju prelomne tačke, kao i razmatranjima efekata promjena relevantnih faktora na nivo tačke pokrića i rezultat preduzeća. Ovdje se prije svega misli na efekte promjena obima proizvodnje i prodaje, prodajnih cijena, fiksnih troškova i varijabilnih troškova po jedinici u okviru kojih ćemo dati odgovore na naprijed navedena pitanja.